

ESTUDI GENERAL 16

Revista de la Facultat de Lletres de la Universitat de Girona

Hi ha veritats necessàries *a posteriori*?*

DAVID PINEDA

Abstract

In this paper, I discuss Kripke's claim that certain theoretical identities are examples of necessary a posteriori truths. In a preliminary section, a general argument is offered for the traditional view that necessity and aprioricity are coextensional, and then I summarize Kripke's arguments for his claim. In the final section two objections to Kripke are considered and discussed. The upshot of the discussion is that though Kripke's reasons may probably turn out to be good reasons, they do not imply the acceptance of necessary a posteriori truths, at least not as far as theoretical identities are concerned.

La pregunta que dona títol a aquest treball no s'ha d'entendre en cap cas com si volgués plantejar la qüestió de si potser en dir que quelcom és necessari, sigui el que sigui allò que vulguem dir amb això, volem dir el mateix que el que volem dir quan diem que quelcom és *a priori*. Aquest no és el problema que planteja aquest treball. La possibilitat que insinua la nostra pregunta és una altra. Podríem, de moment, expressar-la així: acceptem que necessitat i aprioricitat són conceptes diferents. Com a bons conceptes que són tenen les seves extensions, que són simplement el conjunt de coses a les quals s'apliquen (si un concepte resulta que no s'aplica a res direm que la seva extensió és buida o nul·la.) Doncs bé, el fet que dos conceptes siguin diferents no implica que hagin de tenir extensions diferents, això és, que s'hagin d'aplicar a coses diferents, sinó que poden tenir perfectament la mateixa extensió, poden ser, com se sol dir, coextensionals. Així, si hem d'estar d'acord amb el que ens diuen els biòlegs del nostre temps, aquest podria perfectament ser el cas dels conceptes "tenir cor" i "tenir ronyons". Clarament, quan diem que un organisme està dotat d'un cor no volem dir que està dotat de ronyons, però resulta que, per raons que no són accidentals, tot allò que té cor ha de tenir ronyons (o almenys ronyó) i a la inversa, tot el que té ronyó ha de tenir cor. Similarment, "ser l'actual president dels Estats Units" i "ser el pitjor saxofonista d'Arkansas" són conceptes ben diferents però podrien molt bé aplicar-se a les mateixes coses, a saber, a Bill Clinton.¹

* Aquest treball ha estat possible gràcies a l'ajut financer proporcionat a través del projecte d'investigació PB95-0760 –subvencionat per la DGICYT, Ministerio de Educación. Agraïxo a José Antonio Díez, Manuel García-Carpintero i Joan Pagès la seva lectura atenta d'una versió prèvia d'aquest treball i els seus comentaris que han contribuït a millorar-ne notablement la versió final.

1. Malgrat que al text interressa remarcar les semblances, hi ha una diferència important en els dos exemples. La diferència consisteix en què la coextensionalitat dels dos primers, a diferència de la dels dos segons, no és accidental. És a dir, els biòlegs ens dirien que qualsevol organisme dotat de cor *ha de* disposar també, almenys, d'un ronyó. En canvi, no diríem que aquell que sigui l'actual president dels Estats Units *ha de* ser també el pitjor saxofonista d'Arkansas. Aquesta és una diferència important però l'obviarem aquí perquè el que ens interessa, com he dit, és remarcar allò de comú als dos exemples. No obstant, tingui's en compte que el que anomeno al text "tesi de la coextensionalitat" inclou l'afirmació que la coextensionalitat de "necessari" i "*a priori*" tampoc no és accidental.

Doncs bé, pocs filòsofs han posat en dubte que “necessari” i “*a priori*” siguin conceptes diferents, però d'altra banda, encara menys filòsofs han posat en dubte que siguin conceptes coextensionals, és a dir, que s'apliquin exactament a les mateixes coses. És doncs una opinió àmpliament compartida que tot i ser “necessari” i “*a priori*” conceptes diferents, tot allò que sigui necessari *ha de ser a priori* i tot allò que sigui *a priori* *ha de ser* necessari². En aquest treball, em referiré a aquesta opinió àmpliament compartida com a “tesi de la coextensionalitat”. És aquesta tesi la que vol posar en qüestió la pregunta que dóna títol a aquest treball. És a dir, si tot el que és necessari ha de ser *a priori* i tot el que és *a priori* ha de ser necessari, llavors no hi pot haver res que sigui necessari i no sigui *a priori* (és a dir, que sigui, com veurem de seguida, *a posteriori*.) Per tant, plantejar-se aquesta possibilitat implica posar en dubte la tesi de la coextensionalitat.

Un cop aclarit el problema al qual s'adreça aquest treball, permeti'm el lector d'exposar-ne les parts essencials del contingut. En primer lloc, en el que queda d'aquesta introducció miraré d'explicar per què gairebé ningú no ha dubtat mai de la coextensionalitat de “necessari” i “*a priori*”. A la secció següent, li presentaré al lector algú que gosa posar-ho en dubte i exposaré les seves raons. A la secció final presentaré i discutiré dues objeccions a les tesis d'aquest filòsof “dissident”. La primera objecció és presentada per un grup de filòsofs que creuen que les raons que aporta el filòsof de la secció anterior en realitat no posen en dubte la tesi de la coextensionalitat de necessitat i aprioricitat. La segona objecció en canvi posarà en qüestió directament les raons que han portat aquest filòsof a rebutjar la tesi de la coextensionalitat. Acabaré fent una mica de balanç, de manera que estiguem en condicions d'oferir una resposta fonamentada a la pregunta epònima. Som-hi, doncs.

0. LA TESI DE LA COEXTENSIONALITAT.

El nostre primer objectiu és explicar per què gairebé ningú no ha posat en dubte la tesi de la coextensionalitat de “necessari” i “*a priori*”. Per fer-ho caldrà, òbviament, dir alguna cosa sobre els conceptes mateixos. Abans que res, i seguint el costum majoritari als nostres dies, assumiré que els dos conceptes, bo i sent diferents, s'apliquen, però, al mateix tipus de coses³, a saber, enunciat. Aquest supòsit és més innocu del que pugui semblar i ho faig simplement perquè l'explicació dels conceptes resulti més clara. Dic que el supòsit és innocu perquè en tot cas un enunciat serà o no necessari, i serà o no *a priori*, en virtut d'allò que expressa, és a dir, en virtut del seu significat. Doncs bé, resulta que el tipus de coses que tradicionalment s'han inclòs en l'extensió d'aquests conceptes –judicis, proposicions– són el tipus de coses que tradicionalment s'han considerat el significat d'un enunciat. La nostra variant terminològica, que, insisteixo, no fa més que seguir un costum majoritari als nostres dies, evita referir-se explícitament als “significats” dels enunciats, i això és bo, perquè la qüestió de què siguin aquests significats està lluny de ser una qüestió transparent. De fet, veurem que bona part del que haguem de dir en aquest treball girarà en certa mesura a l'entorn d'aquesta controvertida qüestió.

2. “Ha de ser” i no, merament, “és”, perquè els partidaris de la tesi de la coextensionalitat consideren també que la coextensionalitat d'aquests conceptes no és accidental.

3. Dic “al mateix tipus de coses” però no, queda clar, “a les mateixes coses”. Això segon equival a la tesi de la coextensionalitat, que és justament allò que volem argumentar.

Doncs bé diem que un enunciat és necessari quan és necessàriament verdader o necessàriament fals. Diem que un enunciat és necessàriament verdader quan allò que expressa és el cas i no podria deixar de ser el cas, i diem que és necessàriament fals quan allò que expressa no és el cas i no podria de cap manera arribar a ser el cas. Els principis matemàtics i lògics són exemples paradigmàtics d'enunciat necessàriament verda-ders i, per tant, necessaris. Un exemple: 'la suma dels angles d'un triangle euclidi fa 180°'. Allò que expressa aquest enunciat no només ens sembla verdader, sinó que ens sembla també que no hauria pogut ser fals. No és merament que es doni el cas que tots els triangles euclidis tinguin la propietat que esmenta l'enunciat, és que no és possible que no la tinguin. Compareu-ho amb el cas d'un enunciat que és verdader però no necessàriament verdader, és a dir, un enunciat contingentment verdader, com ara: 'Bill Clinton és l'actual president dels Estats Units'. Allò que expressa aquest enunciat és el cas i per això és verdader, però podria perfectament no haver estat el cas, i per això no és necessàriament verdader. Podria haver estat el cas que les qualitats com a saxofonis-ta de Bill Clinton haguessin emulat les de Charlie Parker i que això hagués fet que Clinton s'hagués prodigat en *jam-sessions* estel·lars i s'hagués oblidat de la política. Si aquest hagués estat el cas, llavors l'enunciat no seria verdader. Això és precisament el que no podem dir en el cas de l'enunciat anterior sobre els triangles. Si es donés el cas d'una figura geomètrica la suma dels angles de la qual no fes 180°, llavors simplement no es tractaria d'un triangle euclidi.

La possibilitat de distingir entre enunciats necessàriament verda-ders i contingentment verda-ders descansa en les nostres intuïcions modals, és a dir, descansa en la nostra capacitat per distingir com són les coses de com podrien ser. En principi a tots ens sembla que hi ha coses que tot i ser d'una manera podrien haver estat d'una altra manera (cas del que expressa l'enunciat sobre Bill Clinton) i que hi ha coses que són d'una manera i que no podrien haver estat de cap altra manera (cas del que expressa l'enunciat sobre els triangles euclidis.) En definitiva, la classificació necessari-contingent descansa en la nos-tra capacitat per imaginar cursos possibles dels esdeveniments alternatius al curs real. De fet, si hi pensem una mica, el curs real no sembla que sigui més que un d'aquests cursos possibles, que resulta, però, ser aquell que de fet es dona. Si anomenem "mons possibles" aquests cursos possibles d'esdeveniments que podem arribar a considerar, entendrem per què molts filòsofs contemporanis defineixen un enunciat necessàriament verdader com aquell enunciat verdader en tot món possible, i un enunciat contingent com aquell que és verdader en alguns mons possibles i fals en d'altres, sent contingentment verdader si a més resulta que el món real es troba entre els mons en els quals és verdader.

D'altra banda, diem que un enunciat és *a priori* si és verdader *a priori* o fals *a priori* i diem que és verdader *a priori* quan podem establir que és verdader sense recórrer a informació empírica, podem reconèixer que és verdader, com es diu de vegades, còmo-dament asseguts a la nostra butaca preferida sense necessitat de fer cap mena d'investi-gació en el món. Aquest seria el cas, per posar un exemple particularment clar, de l'e-nunciat 'cap solter no és casat'. Només que hi pensem una mica, la veritat d'aquest enun-ciat se'ns apareix ben clara i distinta i no ens cal, per exemple, iniciar cap mena d'en-questa exhaustiva a tots els solters del planeta per tal de determinar que és verdader. En canvi, diem que un enunciat és *a posteriori* quan ens cal informació empírica per deter-minar si és verdader o fals, cas per exemple de 'tots els mamífers respiren per pulmons'.⁴

4. Sóc plenament conscient que les dues definicions que he donat generen dubtes. Per exem-ple, pel cas de l'aprioricitat podríem preguntar-nos què hem d'entendre exactament per "informa-ció empírica", i no ens seria gens fàcil respondre la pregunta. Ara bé, l'objectiu de les definicions

Ara ja som capaços d'entendre, em penso, per què la majoria dels filòsofs consideren que "*a priori*" i "necessari" expressen conceptes diferents. Que un enunciat sigui o no necessari depèn del fet que sigui o no possible que tingui un valor de veritat –verdader o fals– diferent del que té; en canvi, que un enunciat sigui o no *a priori* depèn d'una cosa aparentment ben diferent: depèn del procediment que utilitzem per determinar quin és el seu valor de veritat.

Ara bé, el que encara no veiem és que hagin de ser conceptes coextensionals, no veiem encara per què un enunciat *a priori* ha de ser també necessari i perquè un enunciat necessari ha de ser també *a priori*. El cas, però, és que la tesi de la coextensionalitat ha estat avalada per les màximes autoritats filosòfiques. Aquí tenim, per exemple, Kant donant-li el seu aval particular:

"l'experiència ens ensenya certament que una cosa és així o aixà, però no que no pot ser d'una altra manera. En primer lloc, doncs, si tenim una proposició que en ser pensada ens apareix com a necessària, es tracta d'un judici *a priori* (...) La necessitat i la universalitat estricta són, doncs, marques segures del coneixement *a priori*."⁵

Com s'ha dit, gairebé tothom està d'acord amb Kant en aquest punt, i ho està perquè sembla que disposem d'un argument conclouent a favor de la tesi de la coextensionalitat. Podríem exposar l'argument d'una manera ràpida com segueix. El punt crucial és adonar-se que els mons possibles, com ja hem quedat, no són més que cursos alternatius dels esdeveniments que nosaltres ens podem representar, per tant això vol dir que donat un enunciat del qual coneguem el significat i donat un món possible, estem en condicions de determinar *a priori* si l'enunciat és verdader o fals en aquest món possible. L'experiència, la informació empírica, només ens cal a l'hora de determinar quin dels mons possibles és el real, o alternativament, a l'hora de determinar, donat un enunciat del qual coneixem el significat, si el món real es troba entre aquells en els quals l'enunciat és verdader o entre aquells en els quals l'enunciat és fals. Un exemple il·lustrarà prou bé aquesta consideració. Prenguem l'enunciat anterior: 'tots els mamífers respiren pels pulmons'. Sabem *a priori* en quins mons possibles l'enunciat és verdader i en quins és fals, a saber, és verdader en tots els mons possibles on tots els mamífers que pobien aquests mons respiren a través dels pulmons i fals en tots aquells mons on hi hagi almenys un mamífer que no respiri a través dels pulmons. Necessitem, però, informació empírica per decidir a quin dels dos grups de mons pertany el món real. Prenguem ara, però, un enunciat necessàriament verdader, és a dir, un enunciat verdader en tot món possible. Doncs bé, com que és verdader en tot món possible sabem *a priori* que és verdader en el món real. És a dir, un enunciat necessàriament verdader no és més que un enunciat amb un significat tal que resulta verdader en tot món possible. Però si coneixem el significat d'aquest enunciat (cosa que ens cal conèixer per poder decidir si és necessari o contingent), llavors sabrem *a priori* que és verdader en tot món possible i, per tant, sabrem *a priori* que, en particular, és verdader en el món real. El mateix valdria, *mutatis mutandis*, per a un enunciat necessàriament fals. Però llavors, si aquest raonament és correcte, tenim que qualsevol enunciat necessari ha de ser *a priori* i, en particular, que qualsevol enunciat necessàriament verdader ha de ser verdader *a priori*.

que dono al text és que siguin prou precises com perquè ens permetin reconèixer els nostres conceptes. Confio que aquest objectiu sí que l'hagi pogut assolir. El problema d'oferir una anàlisi acurada d'aquests conceptes correspondria a un altre treball, diferent del nostre.

5. Kant, I., *Kritik der reinen vernunft*, (1787), Suhrkamp, Frankfurt am Main, 1992, pàg: B 3-4. (Traducció: D.P.)

D'altra banda, si un enunciat és verdader *a priori* això vol dir que hem pogut determinar-ne el valor de veritat sense haver d'inspeccionar el món real. Ara bé, si aquest valor de veritat depengués d'algun aspecte contingent del món, d'algun aspecte no compartit per tots els mons possibles de manera que l'enunciat pogués ser fals en aquests mons, llavors se'ns fa difícil d'explicar –llegiu: “impossible d'explicar”– com podem saber *a priori* que el món real no es troba entre aquests als quals manca l'aspecte en qüestió. Dit d'una altra manera, si sabem alguna cosa sobre el món (real) sense haver d'inspeccionar-lo sembla que això només és possible si aquella cosa és compartida per tot món possible, perquè, com podem si no descartar la possibilitat que el món real és un d'aquells mons possibles on aquesta cosa falta? El mateix valdria, *mutatis mutandis*, per a un enunciat fals *a priori*. Però llavors, si aquest raonament és correcte, tenim que qualsevol enunciat *a priori* ha de ser necessari. Si afegim a aquesta conclusió la conclusió del paràgraf immediatament anterior obtenim, precisament, la tesi de la coextensionalitat de la necessitat i l'aprioricitat.

1. L'ARGUMENT DE KRIPKE EN FAVOR DE LA NECESSITAT A POSTERIORI

Les paraules de Kant que he transcrit apareixen a les primeres pàgines de la introducció a la seva gran obra. Podem pensar que el reconeixement de la tesi de la coextensionalitat forma part dels “prerequisits”, si em deixeu dir-ho així, per entendre tot el que hi segueix. De manera que puc imaginar la sorpresa del filòsof de Königsberg si aixequés el cap i llegís un llibre d'un destacat filòsof contemporani, Saul A. Kripke, on es nega la tesi de la coextensionalitat.⁶

Des d'un punt de vista estrictament lògic, l'argument de Kripke és impecable. Per refutar una tesi de coextensionalitat relativa a dos conceptes el que cal fer és assenyalar-ne contraexemples, és a dir, coses a les quals s'aplica un dels dos conceptes però no l'altre, i això és exactament el que fa Kripke. Segons ell, hi ha enunciats contingents *a priori* i també hi ha enunciats necessaris *a posteriori*. Per raons d'espai, ens limitarem a analitzar el tipus més important d'enunciats que segons Kripke són necessaris *a posteriori*, tot i que també tindrem l'oportunitat de donar un cop d'ull a algun candidat kripkeà a ser enunciat contingent *a priori*, sense entrar aquí, però, a discutir el cas.

Segons Kripke, el tipus més important d'enunciats necessaris *a posteriori* el constitueixen els enunciats d'identitat, és a dir enunciats de la forma 'A és B', però no qualssevol sinó aquells on 'A' i 'B' són o bé noms propis, o bé termes de massa o gènere natural, com ara 'aigua', 'or', 'home' o 'tigre', o bé termes teòrics, termes introduïts per alguna teoria científica. Sovint s'anomena el tipus pertinent d'enunciats d'identitat “identitats teòriques”, subratllant el fet que la majoria d'aquests enunciats són expressió d'importants descobertes científiques. Exemples paradigmàtics d'identitats teòriques, que haurèm de mantenir a la vista a partir d'ara, podrien ser: 'Hesperus és Phosphorus', 'Aigua és H₂O' o bé 'el calor és moviment molecular'.

Vegem tot seguit quines són les raons de Kripke per afirmar que les identitats teòriques són enunciats necessaris *a posteriori*. En primer lloc, algú podria pensar que qualsevol enunciat d'identitat, i no únicament les identitats teòriques, ha de ser necessari. El raonament podria ser aquest: un enunciat d'identitat, de la forma 'A és B', que sigui verdader ha de ser necessàriament verdader perquè es limita a afirmar que un objecte és idèntic a si mateix, i això no pot deixar de ser verdader en cap món possible. Algú que

6. Kripke, S., *Naming and Necessity*, Cambridge, Mass., Harvard University Press, 1980.

pensa així té segurament al cap un enunciat com ara: 'J.M. Aznar és J.M. Aznar'. Certament, aquest enunciat té tot l'aspecte de ser un enunciat necessàriament verdader. No sembla que s'hagués pogut donar el cas que J.M. Aznar no fos J. M. Aznar.

Però aquí ja apareix un primer problema, que esmentaré i miraré d'enllestir tan de pressa com pugui, perquè no és el problema que ens interessa. El problema és que podem dubtar de la necessitat de 'J.M. Aznar és J.M. Aznar' si dubtem de la necessitat de l'existència de J.M. Aznar. Certament, no sembla impossible afirmar que J.M. Aznar podria no haver existit, és a dir, sembla que hi ha mons possibles on J.M. Aznar no hi és. És verdader en un món així 'J.M. Aznar és J.M. Aznar'? Hi ha dues respostes possibles a aquest problema: la primera és afirmar que en tot cas l'enunciat no és fals en un món així (pot ser que no sigui ni verdader ni fals, però clarament no és fals) i llavors redefinir la noció de veritat necessària i afirmar que un enunciat és necessàriament verdader quan i només quan no és fals en cap món possible; la segona és afirmar que el referent d'un nom, allò que el nom anomena, és essencial al significat d'aquest nom i que, per tant, prendre en consideració un món possible on el referent del nom és absent implica prendre en consideració un món possible on el nom no té el seu significat usual. Però si això és així, llavors aquest món no és pertinent per avaluar la necessitat o contingència d'un enunciat, per la simple raó que si prenem en consideració mons possibles on les paraules no tenen el seu significat usual llavors no hi ha cap enunciat necessàriament verdader i la distinció necessari/contingent perd el seu sentit perquè no hi ha res a distingir. Això és fàcil de veure, em penso, amb l'exemple següent. Prenguem un enunciat que considerem necessàriament verdader sense possibilitat de dubte, com ara ' $2+2=4$ '. Doncs bé, en un món possible on '+' en lloc de la suma aritmètica denoti la divisió, el nostre enunciat és fals. Pensi el lector en un món possible on 'o' en lloc de significar la disjunció significa la conjunció, és verdader en un món així l'enunciat 'plou o no plou'?

Si algun lector considera que cap d'aquestes dues respostes és satisfactòria (en tot cas la qüestió, com ja he dit, mereixeria més atenció de la que puc dispensar-hi) i pensa que no és gens clar que 'J.M. Aznar és J.M. Aznar' sigui necessàriament verdader, llavors que pensi que el que Kripke pretén mostrar és que un enunciat com ara 'Aigua és H_2O ' és tan necessari com pugui ser-ho 'J.M. Aznar és J.M. Aznar'.

Passi el que passi amb 'J.M. Aznar és J.M. Aznar', però, el que està molt clar, en tot cas, és que hi ha enunciats d'identitat que són clarament contingents. Un exemple podria ser aquest: 'l'actual president del Govern espanyol és el fill predilecte de Quintanilla de Onésimo'. Suposant que l'enunciat és verdader (cosa que francament ignoro) podria, no obstant això, haver-se donat el cas que fos fals: l'actual president del Govern espanyol podria no ser el fill predilecte de Quintanilla de Onésimo. Aquest és un cas d'enunciat d'identitat, recordem, de la forma 'A és B', on 'A' i 'B' són el que se'n diu descripcions definides, termes de la forma 'el P'. Seguint l'acceptadíssima teoria de les descripcions de Bertrand Russell⁷ podem dir que el significat del nostre enunciat és aproximadament aquest: "hi ha un objecte i només un que és l'actual president del Govern espanyol i hi ha un objecte i només un que és el fill predilecte de Quintanilla de Onésimo i tots dos objectes són el mateix."⁸ Si el significat de l'enunciat és aquest, llavors l'enunciat no es limita a afirmar que un objecte és idèntic a si mateix, sinó que un

7. Russell, B.: "On Denoting" (1905), a Marsh, R. C. (ed.), *Logic and Knowledge*, George Allen and Unwin, Londres, 1956. (Edició catalana: *Lògica i Coneixement*, traducció de J.Ll. Blasco, Laia, Barcelona, 1985.)

8. Suposi el lector, per raó de l'exemple, que hi ha un únic fill predilecte de Quintanilla de Onésimo i que aquest és Aznar.

objecte té alhora dues propietats que el fan únic, la qual cosa és ben diferent. Això ens aclareix també per què l'enunciat és contingent: n'hi ha prou amb imaginar un món possible on també hi ha un individu i només un que és l'actual president del Govern espanyol i un individu i només un que és fill predilecte de Quintanilla de Onésimo, però en canvi els dos individus no són el mateix.

D'altra banda, l'enunciat és clarament *a posteriori* ja que no podem determinar *a priori* que els objectes que satisfan totes dues descripcions siguin el mateix. Es tracta, doncs, d'un enunciat contingent *a posteriori*, com ha de ser, per tant, d'acord amb la tesi de la coextensionalitat.

Prenguem ara un exemple filosòficament cèlebre d'identitat teòrica.⁹ Fa uns quants segles els antics astrònoms varen anomenar 'Hesperus' el primer estel que apareixia a l'albada en una determinada posició al cel, i també van batejar amb el nom de 'Phosphorus' el primer estel que apareixia al capvespre en una altra determinada posició al cel. Després de molts anys d'observacions i mesuraments acurats, varen descobrir que en realitat es tractava del mateix estel, del nostre planeta Venus, concretament, de manera que allò que varen descobrir ho expressaren amb l'ajut de la identitat teòrica corresponent, és a dir, amb l'enunciat 'Hesperus és Phosphorus'.

No hi ha dubtes, en principi, sobre el caràcter *a posteriori* d'aquest enunciat¹⁰. En primer lloc, l'enunciat expressa un dels resultats més importants de l'astronomia, que és una ciència empírica on n'hi hagi, i d'altra banda va caldre una acurada inspecció del cel abans que els astrònoms no determinessin la veritat de l'enunciat. D'acord amb la tesi de la coextensionalitat, per tant, l'enunciat hauria de ser contingent. En principi també sembla que això és així. En primer lloc, sembla que té perfecte sentit afirmar que Hesperus hauria pogut no ser Phosphorus, i d'altra banda, si Hesperus fos necessàriament Phosphorus quina mena de descobriment sensacional haurien fet llavors els nostres astrònoms?

Malgrat aquestes suggestives consideracions, la qüestió de la contingència de 'Hesperus és Phosphorus' no pot quedar resolta aquí. Els problemes vénen quan ens adonem que l'enunciat 'Hesperus és Hesperus' és lluny de ser un descobriment astronòmic sensacional. Diríem que aquest enunciat és necessari, que es limita a afirmar que un objecte és idèntic a si mateix, la qual cosa sap qualsevol astrònom, i qualsevol de nosaltres, *a priori*. Ara bé, si 'Hesperus és Hesperus' és necessari i *a priori* i d'altra banda resulta que 'Hesperus' i 'Phosphorus' són noms del mateix objecte, llavors com és que 'Hesperus és Phosphorus' és contingent i *a posteriori* si ve a dir el mateix, a saber, que un objecte —el planeta Venus— és idèntic a si mateix?¹¹

Molts filòsofs han estat d'acord amb Frege que el problema s'ha de resoldre de la manera següent. En primer lloc, 'Hesperus és Phosphorus' no diu que Venus és idèntic a si mateix. El nom 'Hesperus' va ser introduït a través de la descripció 'el primer estel que apareix a l'albada ocupant tal i tal posició al cel', i per la seva banda el nom 'Phosphorus' va ser introduït a través de la descripció 'el primer estel que apareix al cap-

9. L'exemple va ser discutit per primer cop per Frege i bona part de la seva teoria del significat va encaminada a explicar les seves peculiaritats semàntiques i les dels enunciats del seu estil. Probablement es tracti de l'enunciat més discutit de la filosofia del llenguatge contemporània. Vegeu, Frege, G., "Über Sinn und Bedeutung" (1892), a Patzig, G. (ed.), *Funktion, Begriff, Bedeutung. Fünf logische Studien.*, Vandenhoeck und Ruprecht, Göttingen, 1962. (Edició castellana: *Estudios sobre semántica*, traducció de C. U. Moulines, Ariel, Barcelona, 1984.)

10. Vegeu, no obstant això, la secció següent.

11. Recordeu que un enunciat és necessari o contingent i *a priori* o *a posteriori* en funció d'allò que expressa, és a dir, del seu significat.

vespre ocupant tal i tal altra posició al cel'. Resulta llavors que aquests noms són un simple abreujament de les descripcions corresponents, de manera que 'Hesperus és Phosphorus' és sinònim de 'el primer estel que apareix a l'albada ocupant tal i tal posició al cel és el primer estel que apareix al capvespre ocupant tal i tal altra posició al cel'. Aquest últim enunciat, però, és clarament contingent, atès que és fàcil imaginar mons possibles on el primer estel visible des de la nostra posició al capvespre no coincideixi amb el primer estel visible des de la nostra posició a l'albada i, d'altra banda, és clarament *a posteriori* atès que no hi ha cap manera *a priori* de descartar la possibilitat que el nostre món no sigui un d'aquests mons possibles (de fet, el descobriment astronòmic consisteix precisament a haver descartat aquesta possibilitat.) D'altra banda 'el primer estel que apareix a l'albada ocupant tal i tal posició en el cel és el primer estel que apareix a l'albada ocupant tal i tal posició en el cel' és necessari i *a priori*, si és que hi ha al món enunciats necessaris i *a priori*, i això explica que 'Hesperus és Hesperus' sigui necessari i *a priori*, atès que tots dos enunciats signifiquen el mateix.

En general, l'estratègia de l'explicació fregeana consisteix a oferir una teoria del significat dels noms del llenguatge que, a grans trets, ve a dir que un nom abreuja alguna descripció i significa, per tant, allò que significa la descripció. En casos com 'Hesperus', on s'introdueix el nom a través d'una descripció, el nom significa allò que significa aquesta descripció i el seu referent, allò de què és un nom, és simplement l'objecte que satisfà la descripció. En altres casos, quin és el referent del nom depèn de la descripció que cada parlant associï amb el nom; en tot cas, la descripció dóna el significat del nom i el seu referent resulta ser sempre l'objecte que satisfà la descripció¹².

Doncs bé, Kripke s'oposa radicalment a aquesta teoria dels noms: un nom no abreuja mai cap descripció. Les seves raons són les següents¹³. En primer lloc, parlants diferents poden associar descripcions diferents a un mateix nom i llavors la nostra teoria té la conseqüència antiintuitiva que la mateixa paraula té significats diferents per a aquests parlants. Per exemple, suposem que jo associo al nom 'Aristòtil' la descripció 'el mestre d'Alexandre el Gran' i vostè, lector, hi associa la descripció 'l'autor de l'*Ètica a Nicòmac*'; hem d'acceptar llavors que el nom 'Aristòtil' no significa el mateix per a vostè i per a mi? D'acord amb la teoria, sí. Hem de dir que el nom refereix o designa el mateix objecte, el filòsof d'Estagira, tant per a vostè com per a mi, però que significa coses ben diferents per a cadascun de nosaltres.

La segona consideració de Kripke és encara més incòmoda per al fregeà, i diu així. Suposem que jo associo al nom 'Aristòtil' la descripció 'el mestre d'Alexandre el Gran'. Doncs bé, la descripció no dóna el significat del nom, ni tampoc el significat que jo dono al nom, i això ho mostra clarament el fet que per a mi (i per a qualsevol parlant) té perfecte sentit considerar la possibilitat que Aristòtil no hagués estat el mestre d'Alexandre el Gran. Aristòtil hauria pogut decidir no fer de tutor d'Alexandre i dedicar-se a d'altres afers. Però, com puc concebre aquesta possibilitat si 'Aristòtil' per a mi significa allò que significa 'el mestre d'Alexandre el Gran'? Puc concebre alguna possibilitat on el mestre d'Alexandre el Gran no és el mestre d'Alexandre el Gran?, hi ha algun món possible on el mestre d'Alexandre el Gran no és el mestre d'Alexandre el Gran? Sembla, certament, que no n'hi pot haver cap. Encara més, es podria donar el cas que els historiadors descobrissin en el futur que en realitat Aristòtil no va ser el mestre

12. Pels detalls de l'explicació fregeana v. Frege, G., op. cit. Per a una anàlisi minuciosa i suggestiva de les idees semàntiques de Frege, v. Dummett, M., *Frege. Philosophy of Language*, Duckworth, Londres, 1981.

13. v. Kripke, S., op. cit., primera i segona conferències.

d'Alexandre el Gran, sinó que, de fet, ho va ser Espeussip. Doncs bé, aquesta situació hauria de representar una mena d'impossibilitat per a mi si resulta que per a mi 'Aristòtil' significa allò que significa 'el mestre d'Alexandre el Gran'. Però per a mi seria, sembla, una situació perfectament intel·ligible. Una altra conseqüència inacceptable de la teoria fregeana és que després del descobriment històric hauria de concloure que amb els meus usos pretèrits del nom 'Aristòtil' m'estava referint, en realitat, a Espeussip.

Alguns seguidors de Frege han mirat de salvar aquests problemes millorant la teoria en alguns punts sense tocar-ne, però, els aspectes essencials. La idea és que a un nom se li associen, de fet, no una, sinó un conjunt de descripcions, i no per part d'un parlant, sinó per part de la comunitat lingüística on s'usa el nom. D'altra banda, el referent del nom no té perquè satisfer totes i cadascuna de les descripcions del conjunt, n'hi ha prou que en satisfaci una majoria. Així doncs, un nom com 'Aristòtil' significa "l'objecte que satisfà la majoria de les descripcions socialment associades a ell"¹⁴.

Kripke considera que aquestes millores no són suficients. Una vegada més, sembla plenament concebible que Aristòtil no hagués dut a terme la majoria de les coses que socialment se li atribueixen i no per això deixaria de ser Aristòtil, ni perdria el nom 'Aristòtil' el seu referent. Fins i tot és possible que cap de les coses que associem amb Aristòtil fossin realitzades per Aristòtil; Aristòtil podria haver estat un impostor que s'atribuís obres que no eren d'ell, que es fes passar pel mestre d'Alexandre el Gran, etc. Però cap d'aquestes possibilitats hauria de ser concebible d'acord amb la teoria fregeana dels noms, en les seves diferents versions.

La conclusió de Kripke, repetim-ho, és que un nom no abreuja una descripció, ni un conjunt de descripcions, ni tan sols la disjunció d'un conjunt de descripcions. Noms i descripcions funcionen semànticament de maneres diferents. Kripke introdueix un concepte tècnic, el concepte de "designador rígid", per explicar aquesta diferència semàntica. Un designador rígid és una expressió que designa el mateix en tot món possible. Doncs bé, d'acord amb Kripke, els noms, a diferència de les descripcions definides, són designadors rígids.

La idea que hi ha al darrera de la noció de designador rígid, com a noció que vol demarcar semànticament els noms de les descripcions, és prou clara. Així, mentre que un diria que 'Aristòtil' designa el mateix objecte en tot món possible (en el qual designi alguna cosa), és a dir, un individu determinat; 'el mestre d'Alexandre el Gran' no designa el mateix individu en tot món possible, perquè en diferents mons possibles són diferents els individus que satisfan la descripció, és a dir, són diferents els individus que resulten ser mestres d'Alexandre el Gran: en uns mons ho serà Aristòtil, en d'altres Espeussip, en d'altres Filip de Macedònia, en d'altres fins i tot el mateix Alexandre el Gran, que esdevé un gran autodidacta, etc.¹⁵

Crec que la introducció d'aquesta noció de designador rígid és particularment desafortunada per part de Kripke, en primer lloc perquè dona o pot donar lloc a una confusió empipadora, i en segon lloc, i sobretot, perquè em sembla que no fa allò que Kripke

14. v. Searle, J. R., "Proper Names", *Mind*, 1958, 67, pàg: 166-173.

15. El meu exemple de descripció presenta l'inconvenient d'incloure un nom propi, a saber, 'Alexandre el Gran'. Aquest problema és més espinós del que pugui semblar perquè podria molt ben ser que no fos possible trobar una descripció definida on tot el material descriptiu contingut en ella sigui, per dir-ho així, purament descriptiu. No puc entrar en aquest complex problema aquí i en tot cas em sembla que la descripció que utilitzo és suficient per il·lustrar els arguments de Kripke, que és del que es tracta aquí.

vol que faci, a saber, demarcar semànticament els noms de les descripcions. La confusió consisteix a pensar que admetre que els noms són designadors rígids és admetre que els noms designen necessàriament els seus referents. Però hi ha almenys un sentit on clarament això no és així, ja que té perfecte sentit afirmar que 'Aristòtil' hauria pogut ser el nom de la muntanya més alta del planeta en lloc de ser el nom d'Aristòtil. És a dir, hi ha mons possibles on 'Aristòtil' és el nostre nom per a la muntanya Everest i no pas el nom de cap filòsof. Hem de concloure, llavors, que Aristòtil no és un designador rígid, després de tot? Bé, almenys podem dir que no és aquesta la conclusió que s'espera de nosaltres. La noció de designador rígid vol caracteritzar precisament les diferències semàntiques entre noms i descripcions; en particular s'introdueix per explicar-nos que 'Aristòtil' no significa allò que pugui significar una descripció que pugui satisfer Aristòtil. Però clarament, en un món possible on 'Aristòtil' designa l'Everest, el nom 'Aristòtil' ja no té el significat que té en el nostre llenguatge, sinó un significat diferent. Per tant, un món així no es pertinença a l'hora de considerar les propietats semàntiques del nostre nom 'Aristòtil' i, en conseqüència, no és tampoc pertinent per avaluar si aquest designador és rígid o no ho és.

La meua segona objecció a la noció de designador rígid és més seriosa. Considerem la descripció: 'el nombre que és l'arrel quadrada de 16'. Sembla que aquesta descripció designa el mateix objecte en tot món possible, perquè sembla que en tot món possible és el mateix objecte, el nombre 4, qui satisfà la descripció. Això és fàcil de veure: consideri el lector un món possible on hi ha un objecte que resulta ser l'arrel quadrada de 16, podria aquest objecte no ser el nombre 4? Clarament no podria. Per tant, la nostra descripció és també un designador rígid, designa rígidament el nombre 4, igual com 'Aristòtil' designa rígidament Aristòtil. El problema és que si la noció de designador rígid ha de servir per demarcar la peculiar manera de funcionar semànticament dels noms respecte de les descripcions, es desprèn del que hem vist que un nom com 'Aristòtil' funciona semànticament de la mateixa manera que una descripció com ara 'el nombre que és l'arrel quadrada de 16'. Però no és això el que ens volen fer concloure els arguments de Kripke. Un nom i una descripció funcionen semànticament de maneres molt diverses, malgrat el fet que hi pugui haver descripcions tals que en tot món possible en què la descripció sigui satisfeta sigui satisfeta pel mateix objecte. És per això que la noció de designador rígid no fa el que Kripke vol que faci, perquè no demarca semànticament els noms de les descripcions. Il·lustraré aquest punt amb un exemple. La diferència semàntica entre noms i descripcions, d'acord amb les pròpies consideracions de Kripke, es posa de relleu quan prenem en consideració situacions contrafàctiques, és a dir, situacions alternatives a la real. Imaginem que se'ns diu: suposeu que Plató hagués designat Aristòtil com el seu successor a l'Acadèmia, llavors Aristòtil hauria fet X. La qüestió és que en avaluar allò que se'ns diu, en considerar què se'ns està dient exactament i si això que se'ns està dient és correcte o no ho és, sembla que el que fem és situar-nos (mentalment, és clar!) en un món possible on l'objecte *que en el món real és el referent de 'Aristòtil'* esdevé el successor de Plató, i considerar si en un món així aquest objecte fa X. En canvi, quan se'ns diu: suposeu que el Mestre d'Alexandre el Gran hagués estat el successor de Plató a l'Acadèmia, llavors el Mestre d'Alexandre el Gran hauria fet X; se'ns està dient una cosa molt diferent, se'ns està demanant que ens situem en un món possible, *busquem quin és l'objecte que és el mestre d'Alexandre el Gran en aquell món* i veiem si aquell objecte fa o no fa X en aquell món. Això mateix s'aplica fil per randa a una descripció com ara 'el nombre que és l'arrel quadrada de 16', encara que en aquest cas es doni la circumstància que en cada món possible l'objecte que satisfà la descripció *en el món corresponent* resulta ser el mateix.

Demano ara al lector que deixi de banda aquests problemes de la noció de designador rígid, especialment el segon, el qual reprendré al final del treball quan discuteixi una objecció als arguments de Kripke, i que em permeti utilitzar la noció de designador rígid per al·ludir a la diferència semàntica que Kripke detecta entre noms i descripcions d'ara endavant, aprofitant la força intuïtiva que, d'altra banda, té indiscutiblement aquesta noció.

Les tesis de Kripke sobre la semàntica dels noms propis tenen repercussions importants pel que fa a l'enunciat 'Hesperus és Phosphorus'. Si tant 'Hesperus' com 'Phosphorus' designen rígidament el planeta Venus, llavors el que afirma l'enunciat és merament que Venus és Venus i, per tant, és necessàriament verdader, o almenys tan necessàriament verdader com pugui ser-ho 'Hesperus és Hesperus'.

Igual com ens passava abans, sembla que la qüestió de la necessitat de 'Hesperus és Phosphorus' tampoc no pot quedar resolta aquí. Si aquest enunciat és necessari, per què ens sembla que és contingent? per què ens sembla perfectament concebible que Hesperus no hagués estat Phosphorus i, en canvi, no ens sembla concebible que Venus no hagués estat Venus? L'explicació, segons Kripke té a veure amb el fet que 'Hesperus' i 'Phosphorus' han estat introduïts a través de descripcions¹⁶. En això té tota la raó el fregeà, però en canvi s'equivoca totalment quan pensa que els noms tenen el mateix significat que les descripcions amb ajut de les quals s'introdueixen. Segons Kripke, el que fan les descripcions és *fixar* les referències dels noms que introdueixen. El sentit d'aquesta noció tècnica clau que introdueix Kripke és el següent: es diu que una descripció fixa la referència d'un nom quan el nom funciona com a un designador rígid d'allò que en el món real satisfà la descripció. Així, per exemple, 'Hesperus' funciona com a un designador rígid de l'objecte que *en el món real* satisfà la descripció 'el primer estel en aparèixer al capvespre al cel en tal i tal posició', i que resulta ser el planeta Venus, i el mateix, *mutatis mutandis*, podríem dir per a 'Phosphorus' i, en general, per a qualsevol nom introduït a través de descripcions: les descripcions fixen la referència dels noms però no en donen el significat.

No cal repetir els arguments que ofereix Kripke per justificar que 'Hesperus' no significa el mateix que 'el primer estel en aparèixer a l'albada al cel en tal i tal posició', es tracta dels arguments generals que acabem d'exposar aplicats al cas: a saber, podem concebre perfectament la possibilitat que Hesperus no fos el primer estel en aparèixer a l'albada al cel en tal i tal posició (o, si us resulta més senzill, podem concebre perfectament la possibilitat que Venus no fos el primer estel en aparèixer a l'albada al cel en tal i tal posició; simplement imagineu un món possible on no existís el nostre planeta Terra!), i tal cosa no hauria de ser el cas si nom i descripció significuessin el mateix, etc. Si, però, que vull remarcar, encara que sigui de passada, una altra conseqüència ben heterodoxa que provoca aquesta anàlisi kripkeana dels noms introduïts a través de descripcions: l'existència, segons ell, d'enunciats contingents *a priori*. Un exemple seria precisament: 'Hesperus és el primer estel en aparèixer a l'albada al cel en tal i tal posició'. Com que 'Hesperus' designa rígidament allò que satisfà la descripció, llavors l'enunciat resulta verdader *a priori*. I d'altra banda, com que allò que designa 'Hesperus', el planeta Venus, podria no haver estat el primer estel en aparèixer a l'albada al cel en tal i tal posició, tenim que l'enunciat és contingent¹⁷.

16. El primer en analitzar els noms introduïts a través de descripcions va ser P. Geach, tot i que el seu tractament és força diferent al de Kripke, v. Geach, P.T., *Reference and Generality*, Ithaca, New York, 1962.

17. No puc entrar aquí en la qüestió de la contingència a priori, tant o més debatuda que la qüestió de la necessitat a posteriori, i que requeriria un altre treball. Al lector interessat, li dema-

Com he anunciat, el fet que les descripcions fixin les referències dels noms explica, segons Kripke, que 'Hesperus és Phosphorus' ens sembli contingent sense ser-ho realment. L'explicació és a grans trets aquesta. Quan diem que Hesperus podria no haver estat Phosphorus, el que volem dir realment és que hi ha un món possible, qualitativament idèntic al nostre pel que fa a l'evidència de què disposaven els astrònoms quan varen introduir els noms i abans de fer el seu descobriment sensorial, en el qual els objectes que satisfan les dues descripcions són diferents. És a dir, hi ha un món possible en què 'Hesperus' i 'Phosphorus' s'introdueixen a través de les descripcions corresponents com en el món real, però on les descripcions són satisfetes per objectes diferents, a diferència del que passa al món real. Però aquest, naturalment, no és un món possible on Hesperus no és Phosphorus, és a dir, on Venus no és Venus, sinó que és un món possible on 'Hesperus' i 'Phosphorus', tot i fixar el seus referents a través de les mateixes descripcions, tenen referents diferents dels que tenen en el món real. Això és el que volem dir quan diem, incorrectament, doncs, segons Kripke, que Hesperus podria no haver estat Phosphorus.

Aquest és el meu resum de les raons que ofereix Kripke a favor de l'existència d'enunciats necessaris *a posteriori* i de que 'Hesperus és Phosphorus' n'és un cas. Permeti'm, però, el lector, de cloure aquesta llarga secció fent uns comentaris molt esquemàtics del tractament que dona Kripke de la resta d'identitats teòriques on no apareixen noms. Com he anunciat a l'inici de la secció, per a Kripke qualsevol identitat teòrica és un cas de veritat necessària *a posteriori* (si la identitat és verdadera, és clar.) La raó d'això és simplement que, tant els termes de substància —com 'aigua', 'or'—, com els termes de gènere natural i termes teòrics en general —com 'tigre', 'home', 'calor' o 'moviment molecular'—, funcionen com a designadors rígids amb la seva referència fixada a través de descripcions. Els arguments de Kripke per sustentar aquesta tesi sobre el significat d'aquests tipus de termes són essencialment els que ofereix per a la seva tesi anàloga pel que fa al funcionament dels noms propis i no els repetiré aquí¹⁸. Així, per exemple, 'calor' i 'moviment molecular' són designadors rígids amb la referència fixada a través de descripcions i això fa de 'el calor és moviment molecular' un enunciat necessari *a posteriori*. Segons Kripke, 'calor' designa rígidament allò que satisfà la descripció 'allò que ens causa la sensació de calor'. Clarament, la descripció no dona el significat del nom perquè hi ha mons possibles on no hi ha homes ni cap altra cosa que pugui tenir les nostres sensacions de calor, però si en aquests mons possibles existeix el fenomen físic del moviment molecular diríem que en aquests mons possibles hi ha calor. Això dona peu a que puguem dir, descuradament, que el calor podria no haver estat moviment molecular, però, de fet, l'enunciat és necessari i no pas contingent.

2. OBJECCIONS A L'ANÀLISI KRIPKEANA DE LA NECESSITAT A POSTERIORI.

En aquesta secció final presentaré dues objeccions a la tesi kripkeana que les identitats teòriques són necessàries *a posteriori*. Les dues objeccions tenen en comú el fet de ser-ho; és a dir, rebutjen la tesi kripkeana de la necessitat *a posteriori*, però a part

no que prengui en consideració l'exemple més debatut que no consta, però, de noms, sinó d'expressions dítiques: 'Jo sóc aquí ara'.

18. La discussió de Kripke d'aquest tipus de termes es troba bàsicament a Kripke, S., *op. cit.*, tercera conferència.

d'això són ben diferents. La primera objecció consisteix a afirmar que encara que els termes que apareixen en les identitats teòriques siguin, com vol Kripke, designadors rígids amb les seves referències fixades a través de descripcions, això no implica, contra el que vol Kripke, que aquestes identitats teòriques siguin necessàries *a posteriori*. La segona objecció, en canvi, suposa un atac frontal a la tesi kripkeana que els noms i, en general els termes que apareixen en les identitats teòriques, funcionen com a designadors rígids amb les seves referències fixades a través de descripcions.

Comencem per la primera objecció. La idea és que si Kripke té raó respecte de la semàntica de 'Hesperus' i 'Phosphorus', per seguir amb el nostre exemple, llavors 'Hesperus és Phosphorus' és necessari i *a priori*. El problema és que Kripke confon aquest enunciat amb un altre enunciat molt semblant, però que diu una cosa diferent: "Hesperus és Phosphorus" és un enunciat verdader del català'. Anem a pams i vegem quins arguments sustenten aquesta conclusió¹⁹.

En primer lloc, notem que no s'ha ofert cap consideració que indiqui on fallen els arguments generals en favor de la tesi de la coextensionalitat que hem presentat en la secció introductòria. Però el problema de fons és el següent i podem il·lustrar-lo amb el nostre exemple sobre Venus. Si Kripke té raó i 'Hesperus és Phosphorus' diu simplement que Venus és Venus, llavors, com és que es tracta d'un enunciat *a posteriori*? Més concretament, com és que varen caldre acurades observacions i investigacions astronòmiques per verificar un enunciat que no parla de res que tingui directament a veure amb la recerca astronòmica, sinó que diu simplement que un determinat objecte és autoidèntic? Sembla que podem saber *a priori* que un objecte és autoidèntic i que no ens calen per a això elaborades investigacions empíriques. Si Kripke, doncs, té raó pel que fa a la semàntica dels noms propis i, per tant, 'Hesperus és Phosphorus' diu el mateix que pugui dir 'Hesperus és Hesperus', llavors el nostre enunciat és necessari *a priori* o almenys tan necessari i tan *a priori* com pugui ser-ho l'enunciat 'Hesperus és Hesperus'. Dit encara d'una altra manera: si el caràcter *a priori* o *a posteriori* d'un enunciat depèn del seu significat i 'Hesperus és Phosphorus' significa el mateix que 'Hesperus és Hesperus', com pot ser que el primer enunciat sigui *a posteriori* i el segon sigui *a priori*?

Però llavors algú ens podria replicar dient això: "si 'Hesperus és Phosphorus' és *a priori* com pot ser que expressi un descobriment d'una ciència empírica com l'astronomia? Un enunciat que expressi un descobriment d'una ciència empírica ha de ser *a posteriori* si és que en el món hi ha enunciats *a posteriori*". Doncs bé, la resposta dels defensors d'aquesta objecció a Kripke consisteix a dir que *si Kripke té raó* pel que fa a les propietats semàntiques de 'Hesperus' i 'Phosphorus', llavors, efectivament, 'Hesperus és Phosphorus' no expressa cap descobriment de l'astronomia. Quin enunciat, doncs, descriu el descobriment dels nostres astrònoms? o és que no hi va haver cap descobriment?

Naturalment que hi va haver descobriment, però no exactament de l'estil que ens pensem. Concentrem-nos en la tesi de Kripke que 'Hesperus' designa rígidament allò que satisfà la descripció 'el primer estel en aparèixer a l'albada al cel en tal i tal posició'. Fixem-nos que la descripció fa esment d'una propietat contingent del planeta Venus. Això vol dir que hi ha mons possibles on Venus no satisfà la descripció. Suposem un

19. Per a una exposició i defensa d'aquesta objecció a Kripke, v.: Lewis, D.: "Lewis, David: Reduction of Mind" (1994), a Guttenplan, S. (ed.), *A Companion to the Philosophy of Mind*, Blackwell, Cambridge, Mass., 1995; Stalnaker, R., "Assertion" (1978), a Cole, P., *Syntax and Semantics*, New York, 1978; Tichy, P., "Kripke on Necessity a Posteriori", *Philosophical Studies*, 1983, 43, pàgs: 225-241.

món possible on en comptes de satisfer la descripció el planeta Venus, la satisfà el planeta Mart, i suposem també que en aquest mateix món possible és Venus qui satisfà la descripció 'el primer estel en aparèixer al capvespre al cel en tal i tal altra posició'. Llavors, *en un món possible així*, 'Hesperus és Phosphorus' és necessàriament fals, perquè en aquest món possible 'Hesperus' i 'Phosphorus' designen rígidament objectes diferents! Considereu la meua proferència de l'enunciat 'Jo sóc català', la proferència és verdadera, però si la proferència hagués estat emesa per J.M. Aznar, llavors hauria resultat falsa. Una cosa semblant passa amb 'Hesperus és Phosphorus'; l'enunciat diu coses ben diferents segons els mons possibles on ens situem, a saber, diu quelcom necessàriament verdader o necessàriament fals segons que en el món en qüestió les descripcions siguin satisfetes pel mateix objecte o per objectes diferents. Doncs bé, cal molta recerca astronòmica per arribar a determinar a quin dels dos tipus de mons possibles pertany el món real, per arribar a esbrinar si al món real és el mateix objecte o si, per contra, són objectes diferents els que satisfan les descripcions en qüestió. Per tant, el que no sabem *a priori* no és si Hesperus és Phosphorus, sinó si el nostre enunciat, 'Hesperus és Phosphorus', és verdader o fals.

Aquesta última afirmació pot resultar xocant perquè es desprèn d'ella que jo puc saber *a priori* que Hesperus és Phosphorus i només saber *a posteriori* que l'enunciat 'Hesperus és Phosphorus' és verdader. És sensata aquesta posició? Bé, el que puc dir en defensa d'ella és que sensata o no aquesta és una posició avalada per les tesis semàntiques de Kripke. Recordem una vegada més que un enunciat és *a priori* o *a posteriori* en virtut del seu significat, per tant, si desconec el significat d'un enunciat no té sentit que el jutji *a priori* o *a posteriori*. Doncs bé, si Kripke té raó pel que fa a la semàntica dels noms propis, *un cop conegut* el significat de 'Hesperus és Phosphorus' jo sé *a priori* que l'enunciat és verdader, perquè el significat en qüestió és, simplement, "Venus és Venus". Ara bé un cop conegut el significat de l'enunciat 'Hesperus és Phosphorus' és un enunciat verdader' jo no sé *a priori* si tal enunciat és verdader. La raó d'això és que el significat d'aquest enunciat és: "l'enunciat del català 'Hesperus és Phosphorus' és un enunciat verdader". Atesa la gramàtica del català jo sé que l'enunciat en qüestió serà verdader només si el terme 'Hesperus' i el terme 'Phosphorus' refereixen al mateix objecte. Però si Kripke té raó jo no puc saber tal cosa *a priori*, perquè les referències d'aquests termes s'han fixat a través de descripcions *contingents* de Venus.

Em sembla que el punt crucial de la qüestió que estem debatent és que si la teoria de Kripke respecte de com funcionen semànticament els noms que fixen els referents a través de descripcions és correcta, llavors se segueix d'això, atenció, que el que no sabem *a priori* és què significa 'Hesperus és Phosphorus', i això és així perquè no sabem *a priori* què designa 'Hesperus' i no sabem *a priori* què designa 'Phosphorus'. El que sabem *a priori* és que 'Hesperus' designa aquell objecte que resulti ser el primer estel que s'observa des de la Terra a l'albada ocupant tal i tal posició al cel, però no sabem *a priori* quin és l'objecte que té aquesta propietat. És més, és un fet rigorosament històric que va caldre la competència dels millors astrònoms de l'antiguitat per esbrinar quin objecte designa 'Hesperus', quin objecte designa 'Phosphorus' i, al capdavall, per esbrinar que tots dos noms de fet designen el mateix objecte. Per tant, l'enunciat que expressa el descobriment que van fer els antics astrònoms és aquest: "Hesperus és Phosphorus' és un enunciat verdader (en català)", i aquest enunciat no només no diu el mateix que 'Hesperus és Phosphorus' sinó que, per les raons donades, és contingent i *a posteriori*.

"Vatua l'olla! Tantes pàgines patint amb els mons possibles i ara ens volen fer creure que els nostres antics astrònoms van fer un descobriment semàntic!" Aquest esglai és ben natural, però si un s'ho pensa dues vegades aquesta conseqüència no és tan

antiintuïtiva com pugui semblar, si Kripke té raó respecte de la semàntica dels termes que apareixen en les identitats teòriques. Perquè si Kripke té raó, ho direm una vegada més, 'Hesperus' i 'Phosphorus' funcionen com a designadors rígids amb les seves referències fixades a través de descripcions. Ara bé, les descripcions en qüestió resulta que fan esment a propietats astronòmiques contingents dels objectes, de manera que és competència de l'astrònom determinar si és un mateix objecte o si són dos objectes diferents els que satisfan aquestes descripcions. De la mateixa manera, és competència del físic determinar si 'calor' i 'moviment molecular' corefereixen o no.

Així doncs, d'acord amb aquesta objecció a Kripke, quan ens preguntem si Hesperus hauria pogut no ser Phosphorus el que ens estem preguntant en realitat és si 'Hesperus' i 'Phosphorus' haurien pogut ser noms d'objectes diferents. La resposta és naturalment que sí, en cas que Venus no hagués tingut les propietats corresponents per satisfer les dues descripcions amb ajut de les quals es varen introduir els noms.

Aquesta explicació, però, pot ser objectada de la manera següent: "si tot el que volem dir quan diem que Hesperus hauria pogut no ser Phosphorus (o quan diem que el calor hauria pogut no ser moviment molecular), és simplement que 'Hesperus' i 'Phosphorus' (o que 'calor' i 'moviment molecular'), haurien pogut designar coses diferents, o sigui, que 'Hesperus' i 'Phosphorus' no designen necessàriament el planeta Venus (o que 'calor' i 'moviment molecular' no designen necessàriament un determinat fenomen físic), llavors també ens hauria de semblar igualment contingent l'enunciat ' $2+2=4$ ', perquè, certament, '+' hauria pogut designar la divisió, per exemple, en comptes de la suma aritmètica. Però, en canvi, ' $2+2=4$ ' no ens sembla contingent com ens ho semblen 'el calor és moviment molecular' o 'Hesperus és Phosphorus', perquè no diríem mai que $2+2$ hauria pogut no ser igual a 4, i en canvi sí que ens sembla raonable afirmar que Hesperus hauria pogut no ser Phosphorus o que el calor hauria pogut no ser moviment molecular."

La resposta a aquesta objecció és que hi ha una diferència important entre l'enunciat matemàtic i els altres dos. La diferència rau en el peculiar funcionament semàntic dels termes designatius de les identitats teòriques que Kripke ha posat de relleu. Funcionen de tal manera que només una investigació empírica pot determinar-ne el significat. Així, com a parlants competents del llenguatge tots sabem que 'calor' designa allò que causa en nosaltres la sensació de calor, però com a parlants competents del llenguatge no sabem exactament en què consisteix aquest "allò", i necessitem la recerca acurada dels millors físics per arribar a saber-ho. Dit d'una manera general, la descripció d associada a un terme designatiu t quan la primera fixa el referent del segon no forma part del significat de t , d'acord amb Kripke, però al mateix temps tampoc no és semànticament irrellevant per a t . Així, t tindrà el significat que tingui –el planeta Venus, en el cas de 'Hesperus'; cert tipus de moviment molecular, en el cas de 'calor'– en virtut de la descripció d corresponent, atès que és la descripció la que fixa el referent de t . Una manera de resumir la situació és dir que d forma part de les propietats semàntiques de t , sense formar, però, part del seu significat. Això pot sonar estrany però és una manera d'expressar el fet que d és essencial per tal que t tingui el significat que té, encara que no formi part d'aquest significat. 'Hesperus és Phosphorus' o bé 'el calor és moviment molecular' semblen contingents perquè ens representem la possibilitat que tot i funcionar de maneres semànticament similars, tot i ser introduïts a través de les mateixes descripcions, els termes designatius implicats en aquestes identitats podrien, no obstant això, haver tingut un significat diferent del que tenen.

La qüestió que queda pendent és per què ens confonem d'aquesta manera²⁰. L'explicació que solen oferir els qui presenten aquesta objecció a Kripke apel·la a qüestions de pragmàtica del llenguatge. Quan jo em presento a uns desconeguts i dic 'sóc en David Pineda' el que afirmo literalment amb aquest enunciat és que sóc autoidèntic, la qual cosa és òbvia i *a priori* per a tots els presents. Els presents, però, m'atribueixen intencions comunicatives i, per tant, descarten, en principi, que pugui comunicar quelcom que no sigui digne de ser comunicat, una veritat absolutament òbvia per a tothom; per tant, infereixen que el que vull dir realment és "jo sóc en David Pineda" és un enunciat verdader del català i a partir d'aquí infereixen fàcilment que el meu nom és 'David Pineda', que és precisament la informació que vull transmetre quan profereixo 'sóc en David Pineda' en la situació descrita. Similarment, quan algú ens informa que Hesperus és Phosphorus, el que ens està dient literalment és una trivialitat, per tant, seguint un procés inferencial similar a l'anterior, reinterpretem l'afirmació com dient-nos en realitat que 'Hesperus' i 'Phosphorus' corefereixen²¹.

El balanç final d'aquesta objecció és, doncs, d'una banda, que les identitats teòriques no són veritats necessàries *a posteriori*, sinó veritats necessàries *a priori*, però són fàcilment confoses amb enunciats que declaren que aquestes identitats teòriques són veritaderes, enunciats aquests últims que, per la seva banda, són contingents i *a posteriori*, com ha de ser també d'acord amb el coextensionalista. D'altra banda, però, l'objecció no toca ni una coma de la teoria de Kripke sobre la demarcació semàntica dels termes que apareixen en les identitats teòriques respecte de les descripcions amb ajut de les quals s'introdueixen aquests termes.

La segona objecció, deguda a Michael Dummett²², posa en dubte, en canvi, la tesi kripkeana de la demarcació semàntica noms-descripcions. Abans de presentar l'objecció convé dir que si Dummett té raó i els noms funcionen semànticament com les descripcions, llavors la conseqüència que se'n deriva, a diferència de la que es deriva de l'objecció anterior, és que les identitats teòriques són contingents i *a posteriori* i que representen correctament els descobriments empírics. Aquest seria segurament el més ortodox de tots els punts de vista sobre les identitats teòriques que hem pres en consideració aquí. Vegem doncs quines són les raons de Dummett.

Com hem vist, l'argument central de Kripke a favor de la demarcació semàntica entre noms, i en general el tipus de termes que apareixen a les identitats teòriques, i descripcions és el seu comportament diferent en contextos lingüístics de necessitat i possibilitat. Així, 'Hesperus' no significa el mateix que 'el primer estel que apareix a l'albada en tal i tal posició al cel' perquè té perfecte sentit afirmar que Hesperus podria no haver estat el primer estel que apareix a l'albada en tal i tal posició al cel. No obstant això, com assenyala Dummett, hi ha també un sentit en el qual podem dir que el primer estel que apareix a l'albada en tal i tal posició al cel podria no haver estat el primer estel que apareix a l'albada en tal i tal posició al cel. Kripke reconeix que aquest sentit exis-

20. Com sabrà el lector mínimament informat sobre la filosofia del llenguatge es tracta d'una típica confusió d'ús i menció, és a dir, confondre un enunciat que fa afirmacions sobre allò que designen les paraules amb un enunciat que fa afirmacions sobre les paraules mateixes. Així, quan dic que Madrid és la capital d'Espanya estic usant el nom 'Madrid', però quan dic que 'Madrid' té sis lletres l'estic mencionant. És habitual marcar la menció amb l'ús de cometes.

21. Tichy, P., *op. cit.*, pàgs: 233-234. L'article d'Salnaker proporciona una versió molt precisa i elegant d'aquesta explicació pragmàtica.

22. Dummett, M., *op. cit.*, pàgs: 111-135.

teix, però l'explica com un cas d'ambigüitat d'abast d'una descripció definida en contextos de necessitat i possibilitat. És a dir, d'acord amb la teoria de Russell de les descripcions definides, el significat d'una oració del tipus 'El P és Q' on apareix una descripció definida —el P— és essencialment "hi ha un únic x que és P i aquest x és Q". Doncs bé, la presència del quantificador dóna lloc a una ambigüitat d'abast amb l'operador "necessàriament". Així, cadascun dels dos operadors pot tenir més abast que l'altre i, en cada cas s'estan dient coses molt diferents, a saber:

- (1) necessàriament l'únic x que és P és l'únic x que és P.
- (2) l'únic x que és P és necessàriament l'únic x que és P.

A (1), la descripció cau sota l'abast de l'operador de necessitat; a (2) passa el contrari: és l'operador de necessitat el que cau sota l'abast de la descripció. El resultat és que a (1) i a (2) es diuen coses ben diferents. (1) diu que en cada món possible l'objecte que en aquest món possible té la propietat P és l'objecte que en aquest món possible té la propietat P, la qual cosa és certa sempre, sigui qui sigui P. (2), per contra, diu que l'objecte que en el món real té la propietat P és en cada món possible l'únic objecte que té la propietat P, la qual cosa no té perquè ser certa, sinó que dependrà de la propietat P. Així, quan diem que el primer estel que apareix a l'albada en tal i tal posició al cel podria no haver estat el primer estel que apareix al'albada en tal i tal posició al cel, el que estem fent és afirmar que el sentit (2) no és cert en aquest cas.²³

Kripke reconeix, com hem dit, l'existència d'aquesta ambigüitat d'abast en les descripcions, però justament la fa valer com un argument a favor de la seva teoria semàntica dels noms perquè declara que aquesta mateixa ambigüitat no es dóna en el cas dels noms i és clar que s'hauria de donar igualment si els noms funcionessin semànticament com les descripcions. És a dir, no podem dir que Hesperus podria no haver estat Hesperus. L'objecció de Dummett consisteix precisament a declarar que també es dóna aquesta ambigüitat d'abast en el cas dels noms, atès que també hi ha un sentit en el qual podem dir que Hesperus ha de ser necessàriament el primer estel que apareix a l'albada en tal i tal posició al cel. D'acord amb Kripke, però, aquesta és una manera descurada de dir que l'enunciat 'Hesperus és el primer estel que apareix a l'albada en tal i tal posició al cel' és *a priori*. Així, el que volem dir simplement és que, atès que el nom s'ha introduït com a un designador rígid d'allò que, en el món real, satisfaci la descripció, llavors sabem *a priori* que l'objecte designat per 'Hesperus' no pot deixar de satisfer la descripció (en el món real, és clar). El que expressem, doncs, és un sentit de necessitat epistèmic: sabem que en el món real les coses són com les declara l'enunciat a partir de com funciona el nom 'Hesperus', però això no té res a veure amb el que li pot passar a l'objecte denotat per 'Hesperus' en altres mons possibles, és a dir, no té res a veure amb el sentit metafísic de necessitat²⁴.

Davant d'aquesta resposta de Kripke, l'objecció de Dummett pren un nou gir. No hi ha res a objectar a l'explicació de Kripke, en si mateixa, segons la qual l'ambigüitat

23. En favor d'aquesta rèplica kripkeana a Dummett podríem afegir el següent. Noti el lector que no podem dir que el nombre que és l'arrel quadrada de 16 podria no haver estat el nombre que és l'arrel quadrada de 16. L'explicació d'aquest fenomen és senzillament que en tot món possible és el mateix nombre el que satisfà la descripció 'l'arrel quadrada de 16'. Això fa que per a aquesta descripció el sentit (2) del text —l'únic x que és P és necessàriament l'únic x que és P— sigui perfectament cert, a diferència del que passa amb la descripció 'el primer estel en aparèixer a l'albada en tal i tal posició al cel'.

24. Aquesta és, en essència, l'explicació que ofereix Kripke del fenomen paral·lel de la contingència a priori.

en el cas dels noms propis és deguda a una ambigüitat entre dos sentits de necessitat, el metafísic i l'epistèmic; tampoc no hi ha res a objectar a l'explicació de Kripke, en si mateixa, segons la qual l'ambigüitat en el cas de les descripcions és deguda a diferències en les relacions d'abast; en canvi, hi ha totes les objeccions a fer al fet que Kripke doni explicacions *diferents* en el cas dels noms i en el cas de les descripcions. Per què no dóna la mateixa? Si dóna la mateixa, llavors resulta que descripcions i noms funcionen de manera similar en contextos de necessitat, amb la qual cosa se'n va avall el principal argument a favor de la demarcació semàntica entre noms i descripcions, i si no dóna la mateixa és perquè es pressuposa aquesta demarcació, amb la qual cosa no es pot assenyalar el fet que les explicacions que es donen són diferents per argumentar en favor de la demarcació, si no volem caure en una explicació irremissiblement circular.

El problema d'aquesta objecció és que sí que hi ha una diferència, després de tot, en el comportament de noms i descripcions en contextos de necessitat. La diferència és que tot i que hi ha un sentit raonable en el que podem dir que el primer estel que apareix al l'albada en tal i tal posició al cel podria no haver estat el primer estel que apareix a l'albada en tal i tal posició al cel, no hi ha cap sentit raonable en què puguem dir que *Hesperus* podria no haver estat *Hesperus*. I aquesta és una diferència que explica perfectament la teoria de Kripke.

Dummett encara té una rèplica a punt per a aquesta última volta de l'argument. La seva rèplica és que aquesta diferència no és deguda a una diferència semàntica entre noms i descripcions sinó al fet que 'ser *Hesperus*' —com 'ser *Aristòtil*' o 'ser J.M. Aznar'— designa una propietat essencial a l'objecte que la té. És a dir, designa una propietat que ha de tenir un objecte per poder ser aquell objecte, una propietat que en cas que l'objecte no la tinguiés, deixaria de ser aquell objecte.

No trobo aquesta rèplica de Dummett gaire recomanable, i les meves raons són les següents. La tesi que afirma que els objectes tenen propietats essencials es coneix com a *Essencialisme Metafísic*. És una tesi controvertida com poques. De fet, Kripke s'hi compromet plenament, i és aquest compromís seu justament el que dóna lloc al segon tipus d'enunciats que, segons ell, són necessaris i *a posteriori*. Es tracta d'enunciats de la forma 'X és P' on 'X' és un nom i 'P' designa una propietat essencial del referent del nom 'X'. En aquest treball he mirat d'eludir la qüestió de l'Essencialisme Metafísic, que certament planeja en els escrits de Kripke i és omnipresent en les discussions que han provocat aquests escrits. El meu punt de vista és que és possible presentar la tesi kripkeana de la demarcació semàntica entre noms i descripcions sense recórrer a l'Essencialisme, i atès el caràcter controvertit d'aquesta tesi, això em sembla un guany. Se'm dirà que hem parlat de la propietat de ser autoidèntic i també de la propietat de ser l'arrel quadrada de 16. Però la primera és, en un sentit que caldria precisar però, no obstant això, força clar, una propietat formal o quasiformal; i d'altra banda, la segona és una propietat d'un objecte matemàtic que, intuïcions platòniques a part, és lluny de ser un objecte genuí (també, sens dubte, en un sentit de "objecte genuí" que caldria precisar però que és, no obstant això, força clar.) D'altra banda, és força probable que una bona explicació de perquè 'ser *Aristòtil*' designa una propietat essencial a diferència de, diguem, 'ser el mestre d'*Alexandre el Gran*' sigui justament la tesi kripkeana de la demarcació semàntica. Si aquest fos el cas, l'objecció de Dummett no seria al capdavant una objecció.

Em sembla, doncs, que si disposem d'una manera de presentar la tesi semàntica de Kripke, la demarcació entre noms i descripcions, que no faci ús de l'Essencialisme Metafísic, és recomanable presentar la tesi d'aquesta manera. Algú pot replicar que la teoria de Kripke, i aquesta manera com l'hem presentada, fa un ús explícit de les nostres

intuïcions com a parlants sobre el que podem dir o no podem dir en contextos de necessitat, i que una explicació d'aquestes intuïcions ens ha de comprometre amb alguna forma d'Essencialisme. Bé, potser sí o potser no, en tot cas està per veure. Aquesta és una raó per la qual em sembla important no aferrar-se a la noció de designador rígid a l'hora de conceptualitzar la diferència semàntica que Kripke sembla haver detectat entre noms i descripcions. Si un veu un nom com a un designador rígid és fàcil veure'l com a una expressió que denota un objecte a través d'una propietat essencial seva: "ser Aristòtil", "ser Hesperus", etc. I, curiosament, és justament aquest l'últim moviment que acaba fent Dummett en la seva objecció a Kripke. I d'altra banda, quina propietat és ser Aristòtil? Com detectem propietats com aquesta?

En resum, no estic segur que l'objecció de Dummett sigui pròpiament una objecció a Kripke; potser no passi d'aparentar ser una objecció a Kripke. En tot cas ens obliga a endinsar-nos en la qüestió de l'Essencialisme Metafísic, i aquesta és una d'aquelles qüestions que un s'ha d'estalviar si pot. A mi em sembla que, en aquest context, ens la podem estalviar.

Una ràpida recapitulació abans d'acabar. Hem donat raons a favor de la tesi de la coextensionalitat entre els conceptes d'aprioricitat i necessitat, les quals expliquen l'adhesió quasi unànime de què ha gaudit. Després hem vist com Kripke assenyalava que les identitats teòriques eren casos d'enunciats necessaris *a posteriori* perquè constaven de termes denotatius amb la seva referència fixada a través d'una descripció que no en dona, però, el seu significat. Després hem presentat i avaluat dues objeccions a Kripke. El balanç d'aquestes dues objeccions és, d'una banda, que la teoria de Kripke sobre com funcionen semànticament els termes designatius introduïts a través de descripcions pot ser perfectament correcta, però, d'una altra, que això no implica que les identitats teòriques siguin necessàries *a posteriori*. Kripke confon, com fem tots per raons de pragmàtica del llenguatge, una identitat teòrica amb l'enunciat que diu que la identitat teòrica és verdadera. El primer enunciat és necessari *a priori*, i el segon és contingent *a posteriori*, d'acord, doncs, amb la tesi de la coextensionalitat. Aquesta explicació, però, té la conseqüència que és pròpiament el segon enunciat el que representa el descobriment empíric, de manera que alguns dels descobriments científics resulta que són, al capdavall, descobriments semàntics.

És possible que aquesta última afirmació faci que Kant es remogui en la seva tomba. En tot cas, peç que fa a la qüestió de la necessitat *a posteriori* sembla que pot seguir descansant tranquil. Només faltaria!